

Н.С. Краснокутська, д-р екон. наук, проф. (НТУ «ХПИ», Харків)
О.А. Круглова, канд. екон. наук, проф. (ХДУХТ, Харків)

ОЦІНЮВАННЯ АДАПТАЦІЙНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

За сучасних умов розвитку національної економіки для забезпечення ефективності функціонування та розвитку торговельного підприємства важливим є оцінювання його адаптаційних можливостей. Узагальнивши існуючі підходи щодо сутності адаптивності та адаптивних можливостей підприємства визначено, що адаптивність відображає спроможність, а адаптивні можливості – властивості господарюючого суб'єкта, які цю спроможність забезпечують.

Ураховуючи існуючі напрацювання та маючи на меті визначення рівня адаптаційних можливостей підприємств роздрібною торгівлі пропонується методичний інструментарій, який ґрунтується на побудові реляційних матриць. Для оцінювання адаптаційних можливостей роздрібного торговельного підприємства рекомендовано розрахунки здійснювати за такими етапами.

1 етап. Визначення напрямів дослідження адаптаційних можливостей торговельного підприємства. Напрями дослідження адаптаційних можливостей торговельного підприємства сформовані в межах основних видів діяльності (операційна, фінансова, інвестиційна, управлінська) та включають дослідження можливостей оновлення асортиментної пропозиції, розвитку власних торгових марок, цінового маневрування, оптимізації системи обслуговування, удосконалення закупівельної діяльності, формування трудових ресурсів відповідно до цільових настанов діяльності торговельного підприємства, залучення фінансових ресурсів, розвитку складського господарства, торговельної мережі, торгово-технологічного обладнання, удосконалення системи управління.

2 етап. Формування системи об'єктів дослідження, що характеризують адаптаційні можливості торговельного підприємства. Об'єкти дослідження визначені в межах кожного напрямку та охоплюють ресурси, здатності та компетенції, що виступають основою формування складних видів потенціалу операційної, фінансової, інвестиційної та управлінської діяльності торговельного підприємства.

3 етап. Побудова реляційних матриць. Побудова реляційних матриць ґрунтується на існуванні залежностей між об'єктами дослідження адаптаційних можливостей торговельного підприємства. Такі залежності мають місце в системі відношень «ресурси–здатності»

та «здатності–компетенції». Зміст залежностей «ресурси–здатності» визначається забезпеченістю здатностей торговельного підприємства ресурсами. Відношення «здатності–компетенції» характеризують ступінь розвитку (розкриття) здатностей і їх залучення до формування адаптаційних можливостей торговельного підприємства, тобто ступінь перетворення здатностей у компетенції. Реляційні матриці мають наступний формалізований вигляд:

$$\{PЗ\} = (PЗ_{ij}), \quad (1)$$

$$\{ЗК\} = (ЗК_{jk}), \quad (2)$$

де $PЗ_{ij}$ – рівень забезпеченості здатності торговельного підприємства $j \in J$ ресурсом $i \in I$; $ЗК_{jk}$ – ступінь розкриття здатності $j \in J$ і її перетворення на компетенцію $k \in K$; I – множина ресурсів торговельного підприємства; J – множина здатностей; K – множина компетенцій.

4 етап. Оцінювання адаптаційних можливостей торговельного підприємства. Рівень забезпеченості компетенцій ресурсами визначається за допомогою послідовного «замикання» відношення $\{PЗ\}$ на відношення $\{ЗК\}$. Для узагальненої оцінки рівня адаптаційних можливостей (P_M) використовується формула:

$$P_M = \frac{\sum B_{k,факт}}{\sum B_{k,макс}}, \quad (3)$$

де $B_{k,факт}$ – фактична середня кількість балів за k -тою компетенцією торговельного підприємства; $B_{k,макс}$ – максимально можлива кількість балів за k -тою компетенцією торговельного підприємства.

Для інтерпретації рівня адаптаційних можливостей торговельного підприємства використовується шкала бальної оцінки. Значення коефіцієнта P_M розподіляються в інтервалі від 0 до 1, а їх інтерпретація узгоджується зі шкалою бальної оцінки. Високому рівню адаптаційних можливостей відповідають його значення на рівні 0,7...1,0; помірному – 0,4...0,7; слабкому 0,1...0,4; дуже слабкому – 0...0,1, а його відсутності відповідає $P_M = 0$.

Розроблений методичний підхід до оцінювання адаптаційних можливостей є важливим інструментом для обґрунтування управлінських рішень щодо розвитку торговельного підприємства у довгостроковій перспективі, оскільки дозволяє оцінити рівень адаптаційних можливостей господарюючого суб'єкта, що є значущим для визначення відмітних компетенцій та розробки на цій основі адаптаційної стратегії торговельного підприємства.